

Національно-патріотичне виховання

Місця пам'яті Української революції 1917-1921 років

Українська революція 1917 – 1921 років стала визначальним етапом в історії українського державотворення. У ході революції уперше у новітній історії український народ утвердив себе як політичну націю і створив незалежну українську державу.

Після десятиліть цілеспрямованого замовчування та викривлення комуністичною тоталітарною пропагандою української історії для великого загалу досі залишаються маловідомими українські постаті, які брали участь у подіях Української революції.

З метою відновлення та збереження національної пам'яті про події Української революції, її учасників в усіх населених пунктах України, Український інститут національної пам'яті розпочав реалізацію Всеукраїнського науково-просвітницького та історико-краєзнавчого проекту «Місця пам'яті Української революції 1917 – 1921 років».

Більш детально дізнатися про Проект та ознайомитися з планом заходів з відзначення 100-річчя подій Української революції 1917 – 1921 років можна на сайті Українського інституту національної пам'яті за [посиланням](#).

УКРАЇНСЬКИЙ ІНСТИТУТ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПАМ'ЯТІ

I. Що таке Українська революція?

Українська революція 1917–1921 років розпочалася в умовах революційних потрясінь, які охопили Російську імперію у березні 1917-го. Проте вона стала самодостатнім історичним явищем із самобутніми специфічними рисами. Революція носила характер національно- та соціально-визвольний. Ключовим її рушієм був український народ і його політична еліта, що зазнала еволюції від ідей політичної автономії та федерації до усвідомлення необхідності утвердження власної державної незалежності.

Українська революція має чіткі хронологічні рамки. Її нижня часова межа

пов'язана зі створенням у березні 1917 року Української Центральної Ради (далі – УЦР) на чолі з Михайлом Грушевським. За короткий час вона перетворилася з представницького органу українського громадського руху на повноцінний парламент Української Народної Республіки (далі – УНР).

Верхня межа Української революції – жовтень–листопад 1921-го, коли масовий антибільшовицький повстанський рух ослаб після поразки Другого Зимового походу армії УНР.

У ході революції український народ уперше в ХХ сторіччі створив незалежну національну державу, яка у формі різних утворень мала всі ознаки незалежної держави: територію, кордони, символи, органи влади, військо, гроші, мову. Вперше після століть бездержавності відбулось об'єднання в одній соборній державі східних і західних українських земель.

Революція була явищем загальноукраїнським. У всіх регіонах країни розвивався національний рух, створювалися та діяли українські органи влади, політичні партії та громадські інституції, відроджувалася культура.

Досвід самостійної соборної України відіграв вирішальну роль у подальшій визвольній боротьбі Українського народу. Розуміння здобутків революції та усвідомлення причин її поразки має стати важливим уроком для сучасної розбудови незалежної України.

Термін “Українська революція” був уведений в обіг самими учасниками подій. Таке означення є в працях Михайла Грушевського, Володимира Винниченка, Симона Петлюри, Дмитра Дорошенка й інших діячів доби. Радянська історіографія викорінювала цю дефініцію, й на події в Україні поширювала поняття “Велика Жовтнева соціалістична революція” та “Громадянська війна”. Усе, що не вписувалося в рамки “генеральної лінії партії”, подавалося як “контрреволюційне” та “буржуазне”. Водночас українські історики в діаспорі досліджували Українську революцію 1917–1921 років. Роботу продовжили вітчизняні науковці в незалежній Україні.

II. Етапи революції 1917–1921 років

Українська революція має три етапи:

- березень 1917 – квітень 1918 – утворення та діяльність УЦР, проголошення її Універсалів;
- 29 квітня – 14 грудня 1918 – правління гетьмана Павла Скоропадського;
- грудень 1918 – листопад 1921 – встановлення влади Директорії УНР, розгортання та придушення масштабного повстанського руху.

Хронологія основних подій

1917 рік	
17 березня	Утворення Української Центральної Ради
19-21 квітня	Відбувся Всеукраїнський національний конгрес
1 травня	Формування Першого українського полку імені Богдана Хмельницького; початок творення українських збройних сил
23 червня	Проголошення Першого Універсалу Української Центральної Ради та автономії України

28 червня	Утворення Генерального Секретаріату Української Центральної Ради і першого українського уряду
16-20 жовтня	Проведення Всеукраїнського з'їзду вільного козацтва в Чигирині
20 листопада	Проголошення Української Народної Республіки
5 грудня	Заснування Української академії мистецтв
9 грудня	Розпочалося засідання Першого Курултаю кримськотатарського народу
15 грудня	Створення Генерального Суду УНР (правонаступник – Верховний Суд України)
17 грудня	Початок російської агресії проти УНР
22 грудня	Створення Головної скарбниці УНР (тепер – Державна казначейська служба України) та Українського державного банку (нині – Національний банк України)
1918 рік	
22 січня	Проголошення незалежності Української Народної Республіки
29 січня	Бій під Крутами
9 лютого	Підписання Берестейського мирного договору між УНР і державами Четверного союзу
25 лютого	Затвердження Тризуба державним гербом Української Народної Республіки
1 березня	Запровадження грошової одиниці УНР – гривні
26 березня	Створення Українського телеграфного агентства (попередник сучасного державного інформаційного агентства України “Укрінформ”)
22 квітня	Звільнення Криму від більшовиків
29 квітня	Ухвалення Центральною Радою Української Народної Республіки основного закону – Конституції УНР
29 квітня	Проголошення Української Держави (Гетьманату Павла Скоропадського); створення Українського військово-морського флоту
30 травня	Ухвалення Закону про урочисту обітницю урядовців і суддів та присягу військових на вірність Українській Державі (нині – присяга державного службовця)
6 жовтня	Відкриття у Києві Українського народного університету
22 жовтня	Відкриття Кам'янець-Подільського державного українського університету
1 листопада	Листопадовий чин – українське повстання у Львові, внаслідок якого проголошено Західно-Українську Народну Республіку
14 листопада	Створення Директорії Української Народної Республіки; заснування Української академії наук
14 грудня	Відновлення Української Народної Республіки
1919 рік	
22 січня	Проголошення Акта Злуки Української Народної Республіки і Західно-Української Народної Республіки
Квітень	Розгортання українського антибільшовицького повстанського руху
7 червня	Початок наступальної військової операції Української Галицької Армії “Чортківська офензива”
11 серпня	Початок походу українських армій на Київ–Одесу
6 грудня	Початок Першого Зимового походу Армії УНР
1920 рік	
21 квітня, 24 квітня	Підписання Варшавського мирного договору між УНР і Польщею, політичної і військової конвенції, за якими УНР визнано незалежною державою
25 квітня	Перехід Збруча і початок наступу на Київ об'єднаних польсько-українських збройних сил
7 травня	Вступ до Києва об'єднаних польсько-українських військ, звільнення міста від більшовиків
5 травня	Проголошення Всеукраїнською православною Церковною радою автокефалії Української православної церкви
29–31 серпня	Героїчна оборона Замостя, де відзначилися вояки VI січової стрілецької дивізії під командуванням Марка Безручка
Вересень	Початок творення Української військової організації
10 листопада	Відступ за Збруч Армії УНР під натиском військ більшовицької Росії. Окупація більшовиками усієї території центральної та східної України
1921 рік	
Січень	Засновано партизансько-повстанський Штаб при Головній Команді військ УНР
9 січня	Створення Ради Республіки Державного центру УНР на еміграції
3 лютого	Початок роботи Ради Республіки – вищого законодавчого органу влади УНР на еміграції у Тарнові (Польща)
18 березня	Підписання Ризького мирного договору між РРФСР і УРСР з одного боку, і Польською Республікою з іншого, яким встановлено радянсько-польський кордон. Українські землі були розділені між Польщею і більшовицькою Росією
Липень	Заснування у Львові Таємного українського університету
25 вересня	Замах члена Української військової організації Степана Федака на главу Польської держави Юзефа Пілсудського у Львові
11 жовтня	Початок роботи Всеукраїнського православного собору в Києві, який завершив організаційне оформлення Української автокефальної православної церкви, затвердив автокефалію й обрав митрополитом УАПЦ Василя Липківського
26 жовтня	Початок Другого Зимового походу Армії УНР – військового антибільшовицького рейду із території Польщі
21–23 листопада	Розстріл вояків Армії УНР біля села Базар на Житомирщині
Осінь	Початок масового голоду, що охопив південні регіони України.

10 цитат діячів

революції 1917–1921 років

1. **Сергій Єфремов:** “Добре оборудована і поставлена українська школа далеко, безмірно більше може дати для справи політичної автономії, ніж сотні найкращих демагогічних трактатів. Кілька поколінь, переведених через рідну школу, дадуть таку міцну й непохитну відпору до наших політичних демагогів, якої не створити всякими гострими заходами”.
2. **Михайло Грушевський “Кінець московської орієнтації”:** “Перше, що я вважаю пережитим і віджитим [...], се наша орієнтація на Московщину, на Росію, накидвана нам довго й уперто силоміць і кінець кінцем присвоєна собі значною частиною українського громадянства. Вона була підірвана російською революцією, що ослабила той московський примус... Ну а війна більшовиків з Україною рішуче поставила хрест над сею ідеологією, розв’язала всякі моральні вузли, яких-небудь очах ще могли зв’язувати Українця з московським громадянством... Я вважаю таке визволення від “песького обов’язку” супроти Московщини надзвичайно важним і цінним”.
3. **Симон Петлюра “Відозва до українських солдат”:** “Я, яко генеральний секретар по військових справах в Українській Народній Республіці, закликаю всіх вас, мої товариші й друзі, в теперішній час до загальної дружньої роботи. Будьте організовані та з’єдинені всі за одного і один за всіх”.
4. **Володимир Винниченко “Відродження нації”:** “Центральна Рада мала служити переважно національним центром, вона мала завдання зібрати всі сили, які мало українство, тими силами привести маси до національної свідомості... спіраючись на це, творити соціальні перебудову в відповідних наших, національних формах”.
5. **Євген Чикаленко “Щоденник”:** “Недавно будши в Грушевського, доводив йому, що Україну треба будувати на середньому землевласникові, що має від 15 до 150 десятин землі, бо це єсть найпевніший, найздоровіший елемент на селі. Великі землевласники та городяни чужі нам: або росіяни, або поляки. Грушевський впадає в крайність в соціалізацію землі. Це вносить незадоволення в верстви, що мають більше 10–15 десятин землі, і тішить сільську голоту, бо наче

досягає її ідеалу рівності. Але ця рівність погубить нашу державу, бо селяни, живучи на дрібних кавалках, не зможуть розвинути сільської промисловості, але й не дадуть робітника для фабричної. В результаті наші городяни і селяни муситимуть купувати все за кордоном, не маючи хліба на вивоз навіть в свої міста... На мою думку, треба дозволити вільний продаж землі, встановивши якийсь максимум, більше якого не можна купувати. Тоді земля швидко перейде в руки тих, яким вона дійсно потрібна, хто дорожить і любить її, а ота "пролетарія" піде собі на фабрики і заводи, бо все одно всім не можна ж хлібопашить".

6. **Дмитро Донцов "Підстави нашої політики"**: "Перший Універсал видано під натиском мас, третій – внаслідок упадку уряду Керенського, четвертий – знову проти волі Ради. Мир у Бересті Литовському і закликання німців так само були вимушені. У зовнішню політику не внесла Рада ніякої організуючої, ясної для маси ідеї. У політиці внутрішній вона обмежила своє завдання до гальмування революційної енергії пробудженого націоналізму. Безперестанно оглядаючись на Петербург, вона відучувала маси дивитися на Київ як на осібний центр політичної волі... Природа любить економію: коли Україна устами своїх революційних провідників хотіла робити те саме, що й Росія, то виявилось, що публіка воліє оригінал, а не кепський плагіат".
7. **Євген Чикаленко "Щоденник"**: "Взагалі трагічне становище українського народу; і коли його поривання до організації своєї держави не здійснять тепер, то доведеться, як і полякам, ще ждати на другу мирову війну, після якої вже напевне прийде черга і на українську державу. Як воно не складеться в близькій часі, а сьогоднішнє з'єднання України в одну державу після 700-літньої розлуки єсть величезної ваги річ".
8. **Михайло Грушевський "Спомини"**: "...19 березня відбулася українська маніфестація. Своїм грандіозним характером, своїм одушевлінням, своїм ентузіазмом вона перейшла всі наші сподіванки. В ній узяли участь понад сто тисяч людей... Українська маніфестація була переломним моментом в розвитку українського руху в Києві".
9. **Михайло Грушевський "Спомини"**: "Центральна Рада, створена у Києві з представників усіх київських верств і доповнена делегатами організацій позакиївських, уже тепер, в своїм тимчасовім складі є признаним усім свідомим українством центральним українським урядом. З'їзд має дати йому останню форму, вибрати його в постійнім уже складі ... одним словом, привести в систему і порядок всеукраїнську національну організацію".
10. **Микола Голубець "XX-ліття українського мистецтва"**: "В 1917 р. повсталала в Києві, начебто з нічого – Українська Академія Мистецтв. Несподівано й неждано для ширшого загалу нашлись для неї вчителі, а поміж ними такі величини, як ґеніяльний ґрафік Ю. Нарбут, європейської міри маляр О. Мурашко, творець нового монументального малярства М. Бойчук, а далі браття Кричевські, пейзажист Бурачек і цілий ряд інших, про яких відношення до мистецтва, а головно до українського мистецтва, за малими виїмками, не було серед громадянства хоч би й приблизного уявлення. Для загалу громадянства, виключаючи втаємничених, було це об'явлення, одушевляючий результат – української революції".

- 23 січня 2019 р. в Науковій бібліотеці НФаУ відбулася лекція «Сторіччя проголошення Акту злуки»
- 12 січня 2019 р. НФаУ долучився до III Всеукраїнського фестивалю вертепів Вертеп-Фест 2019 у Харкові (фотозвіт)
- НФаУ долучився до реалізації Наказу МВС України «Про затвердження Положення про організацію післядипломної освіти працівників Національної поліції»
- 24 листопада 2018 р. в НФаУ відбувся захід до Дня пам'яті жертв Голодоморів
- 22 листопада 2018 р. у Коледжі НФаУ відбувся благодійний ярмарок «Допоможи талантом дітям»
- 14 жовтня 2018 р. НФаУ взяв участь у святкових заходах до Дня захисника України. Фоторепортаж
- 13 жовтня 2018 р. НФаУ взяв участь у традиційних змаганнях “Біг патрулів”, які відбулися на базі спортивного клубу “Темп”
- З 10 по 12 жовтня 2018 р. у Науковій бібліотеці НФаУ було проведено низку заходів до Дня українського козацтва та Дня захисника України
- 10 жовтня 2018 р. до Дня козацької слави та Дня захисника України першокурсники НФаУ завітали до «Гетьманської столиці», що на Чернігівщині
- 06 жовтня 2018 р. студенти НФаУ завітали до Шарівки
- 28 вересня 2018 р. ректорат, співробітники та студенти НФаУ взяли участь в акції «Мистецтво об'єднує молодь»
- 24 серпня Україна святкує День Незалежності!
- Харків відзначає День прапора України!
- Вшанування пам'яті загиблих
- 07 липня 2018 р. співробітники НФаУ взяли участь у зустрічі родин загиблих в АТО військовослужбовців України
- 24 травня 2018 р. студенти Національного фармацевтичного університету прийняли військову присягу
- 17 травня 2018 р. представники Національного фармацевтичного університету взяли участь у загальноміському заході – вишиванковій ході.
- 17 травня 2018 р. в Науковій бібліотеці з нагоди святкування Дня вишиванки відбулася народознавча година «День вишиванки єднає українців»
- 17 травня 2018 р. студенти НФаУ I курсу разом із викладачами кафедри українознавства та латинської мови були на екскурсії «Старовинні садиби Харківщини».
- 11 травня 2018 р. з нагоди святкування 73-ї річниці Дня Перемоги у Науковій бібліотеці відбувся урок історичної пам'яті «Війна відгриміла, та пам'ять жива»
- 09 травня 2018 р. Національний фармацевтичний університет взяв участь у загальноміських заходах з нагоди відзначення Дня перемоги
- 08 травня 2018 р. Національний фармацевтичний університет взяв участь в урочисто-траурній церемонії покладання квітів до Меморіалу Слави з нагоди Дня пам'яті та примирення
- 26 квітня 2018 р. у Науковій бібліотеці відбулася інформаційна година, присвячена 32-й річниці з Дня трагедії на ЧАЕС, «Мужність і біль Чорнобиля»

- 24 листопада 2017 р. кафедра українознавства та латинської мови НФаУ провела захід із вшанування пам'яті жертв Голодоморів 1932-1933 рр.
 - 08 листопада 2017 р. у читальній залі, в рамках циклу заходів Наукової бібліотеки НФаУ «Події, що змінили історію», відбувся урок історичної пам'яті «Сторіччя подій Української революції 1917 року»
 - 08 листопада 2017 р. відбулися XII студентські Сковородинівські читання
 - 07 жовтня 2017 р. відбулася екскурсія до меморіального музею Г.С. Сковороди
 - 19 вересня 2017 р. первинна профспілкова організація студентів та студенти НФаУ взяли участь в урочистій церемонії покладання квітів до Меморіалу Слави у Лісопарку з нагоди 74-ї річниці звільнення Харківської області від нацистських загарбників та Дня партизанської слави
 - 25 травня 2017 р. студенти Національного фармацевтичного університету прийняли військову присягу
 - 18 травня 2017 р. у Науковій бібліотеці НФаУ відбулася народознавча година до Всесвітнього дня вишиванки «Вишиванка – твій генетичний код»
 - 27 квітня 2017 р. представники НФаУ привітали ветеранів Другої світової війни
-
- 19 грудня 2016 р. викладачі кафедри українознавства та латинської мови НФаУ Н.О. Лисенко Н.О. та Н.О. Томарева Н.О. студентами першого курсу фармацевтичного та медико-фармацевтичного факультетів привітали на волонтерському пункті «Південний пост» воїнів ЗСУ з Днем Святого Миколая
 - 24-25 листопада 2016 р. до Дня пам'яті жертв Голодоморів кафедра українознавства та латинської мови НФаУ провела низку заходів
 - 23 листопада 2016 р. до Дня Гідності та Свободи викладачі кафедри українознавства та латинської мови НФаУ зі студентами першого курсу долучилися до роботи волонтерського пункту «Південний пост» і привітали воїнів ЗСУ зі святом
 - 09 листопада 2016 р. в Науковій бібліотеці НФаУ відбувся літературний екскурс до витоків української писемності
 - 07 листопада 2016 р. на кафедрі українознавства та латинської мови НФаУ проведено I тур Міжнародного конкурсу знавців української мови ім. П. Яцика
 - 28 жовтня 2016 р. викладачі та студенти НФаУ взяли участь в урочистій церемонії покладання квітів до Меморіалу Слави у Лісопарку з нагоди Дня визволення України від фашистських загарбників
 - 15 жовтня 2016 р. до Дня козацької слави викладачі кафедри українознавства та латинської мови Лисенко Н.О. та Томарева Н.О. із студентами 1-го курсу Національного фармацевтичного університету відвідали Національний історико-культурний заповідник «Гетьманська столиця» (м. Батурин Чернігівської області)
 - 25 травня 2016 р. студенти Національного фармацевтичного університету склали військову присягу
 - 22 травня 2016 р. викладачі та студенти НФаУ взяли участь у святкуванні Дня Європи під гаслом «StudLife: Європейському місту – європейську освіту!»
 - 19 травня 2016 р. студенти Національного фармацевтичного університету разом

- із викладачами кафедри українознавства та латинської мови приєдналися до святкування Всесвітнього дня вишиванки
- 19 травня 2016 р. Науковою бібліотекою НФаУ було проведено урок народознавства «Веселкою сплелися кольори», який відбувся в електронному читальному залі (к. 200)
 - 09 травня 2016 р. викладачі та студенти НФаУ взяли участь в урочистій церемонії покладання квітів на території Національного меморіального комплексу «Висота маршала І.С.Конєва» з нагоди 71-ї річниці Перемоги над нацизмом та Дня Перемоги
 - 08 травня 2016 р. викладачі та студенти НФаУ взяли участь в урочисто-траурній церемонії покладання квітів до Меморіалу Слави у Лісопарку з нагоди Дня пам'яті та примирення
 - 26 квітня 2016 р. у Науковій бібліотеці НФаУ відбулася інформаційна година «Чорнобиль... Пам'ять... Трагедія»
 - 23 березня 2016 р. студенти та викладачі НФаУ завітали до «Літературної вітальні» в Науковій бібліотеці НФаУ на зустріч із членом Національної спілки письменників України, доцентом кафедри українознавства та латинської мови Антоніною Тимченко
 - 25 лютого 2016 р. Наукова бібліотека НФаУ та кафедра соціальної фармації організували і провели літературну годину «Хотіла б я піснею стати...» (з нагоди 145-річного ювілею Лесі Українки)
 - 19 лютого 2016 р. захід кафедри українознавства та латинської мови до Дня пам'яті Героїв Небесної Сотні
 - 28 січня 2016 р. на кафедрі українознавства та латинської мови відбулася бесіда «Пам'яті героїв Крут»
 - 22 січня 2016 р. захід кафедри українознавства та латинської мови до Дня Соборності України
 - Шановна науково-педагогічна громадо та студентська спільнота НФаУ!
-
- 21-25 грудня 2015 р. делегація профспілки НФаУ привітала з наступаючими Новорічними святами ветеранів
 - 05 грудня 2015 р. відбулася організована кафедрою філософії та соціології екскурсія до Полтави
 - 28 листопада 2015 р. День пам'яті жертв голодоморів
 - 21 листопада 2015 р. відбулася подорож студентів різних факультетів до Опішні
 - 6 листопада 2015 р. у «Національному літературно-меморіальному музеї Г.С. Сковороди» відбулися X Сковородинівські читання на тему «Друг твій Варшава»: актуальність ідей Григорія Сковороди»
 - 14 жовтня 2015 р. викладачі та студенти НФаУ вшанували пам'ять захисників України, взяли участь в урочистій церемонії покладання квітів до Меморіалу Слави у Лісопарку та на території Національного меморіального комплексу «Висота маршала І.С.Конєва»

